

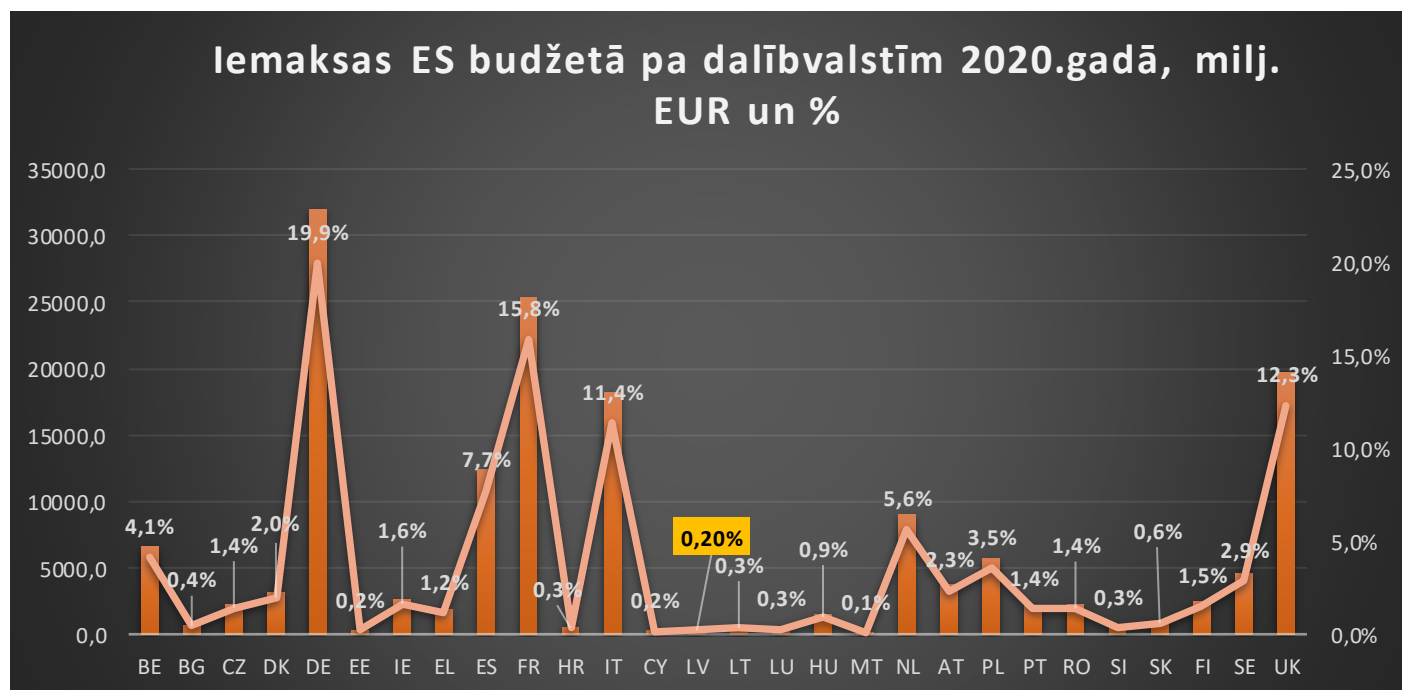
Eiropas Savienības vispārējā budžeta pārskats par 2020. gadu (Latvija)

Pārskats par finanšu plūsmu 2020. gada Eiropas Savienības (ES) vispārējā budžetā¹ nemainīgi atspoguļo faktiskā² finansējuma apjomus, kuri izmaksāti dalībvalstīm, kā arī summas, kuras dalībvalstis iemaksājušas ES vispārējā budžetā attiecīgajā finanšu gadā. Arī 2020. finanšu gada ES budžetā netiek iekļauta Apvienotās Karalistes izstāšanās no ES lēmuma ietekme, ņemot vērā pārejas perioda termiņu - 31.12.2020. Daudz gadu finanšu shēmā (DFS) laika posmam no 2014.-2020. gadam, 2020. gads ir pēdējais attiecīgajā finanšu periodā. Līdz ar to pamatā tika turpināta šī plānošanas perioda programmu ieviešana, vienlaicīgi piešķirot finansējumu arī budžeta plānā neparedzētiem pasākumiem. Tādējādi apstiprinātais 2020. gada budžets tika grozīts deviņas reizes gada laikā, ar mērķi pārskatīt ieņēmumu un izdevumu plūsmu un atbilstoši noteikt vajadzību un nepieciešamā finansējuma apmēru dažādām programmām un pasākumiem.

Eiropas Savienības vispārējā budžeta ieņēmumi

Saskaņā ar Līguma par ES darbību 311. pantu, kā arī spēkā esošo Lēmumu par ES pašu resursu sistēmu, dalībvalstīm ir pienākums ik mēnesi nodrošināt iemaksas ES vispārējā budžetā jeb t.s. ES pašu resursus. 2020. gadā **Latvijas iemaksas** ES budžetā veidoja **323,5 milj. EUR** jeb 0,2% (norādīts 1. diagrammā) no kopsummas, kura ES dalībvalstīm kopīgi bija jānodrošina ES vispārējā budžetā (160 089,9 milj. EUR). Šāds iemaksu apmērs 28 dalībvalstu³ sarakstā ierindo Latviju 25. pozīcijā.

1. diagramma: ES dalībvalstu iemaksas ES vispārējā budžetā 2020. gadā, milj. EUR un % no kopbudžeta

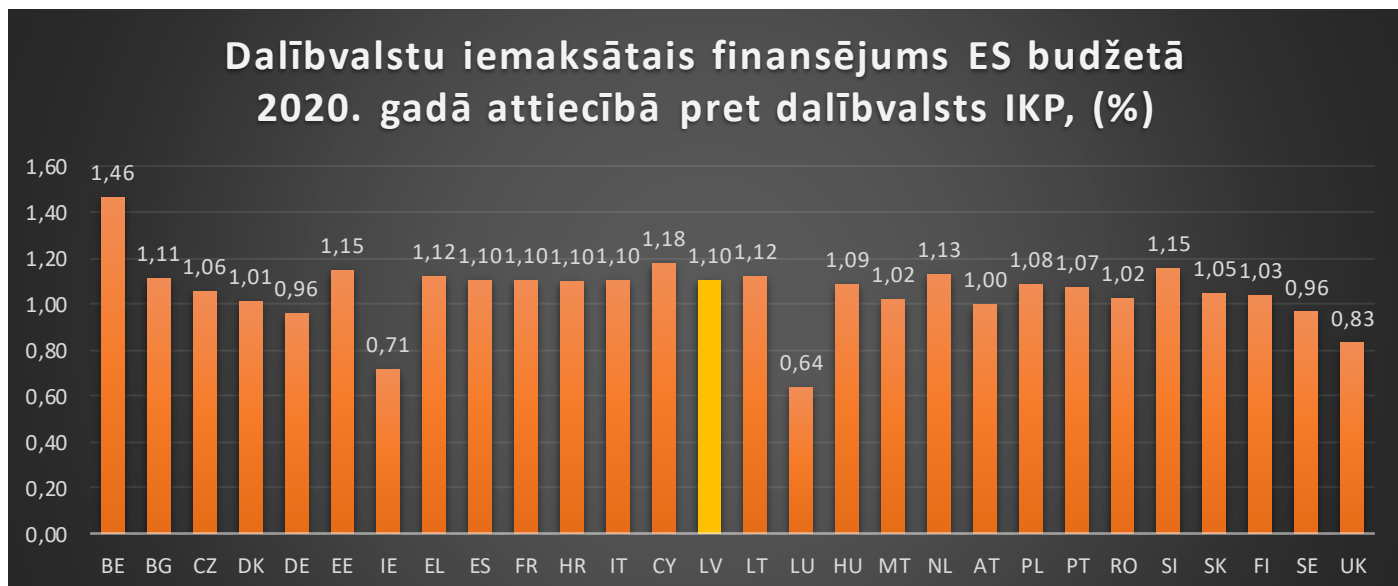
Tomēr salīdzināma iemaksu statistika un korektāks dalībvalstu pozīciju atspoguļojums veidojas, attiecinot valstu iemaksas ES budžetā pret to iekšzemes kopproduktu (IKP) (skatīt 2. diagrammā), kā rezultātā Latvija ierindojas 10. vietā visu dalībvalstu vidū. Latvijas iemaksātais finansējuma apjoms veido 1,10 % no tās 2020. gada IKP (29 334 milj. EUR, faktiskajās cenās). Salīdzinot valstu iemaksu apjomu ar to labklājības līmeni, ietekme uz dalībvalstīm tik ļoti neatšķiras kā iemaksu nominālā salīdzinājumā, jo rādītāji variē 0,64%–1,46% robežās.

¹ Avots: Eiropas Komisijas (EK) mājas lapa, https://ec.europa.eu/budget/graphs/revenue_expenditure.html

² Pārskatā par konkrēto finanšu gadu tiek analizēti faktiskie dati, līdz ar to saņemtā un iemaksātā finansējuma apjoms ir atkarīgs no ikgadējā budžeta ieviešanas tempa un specifikas.

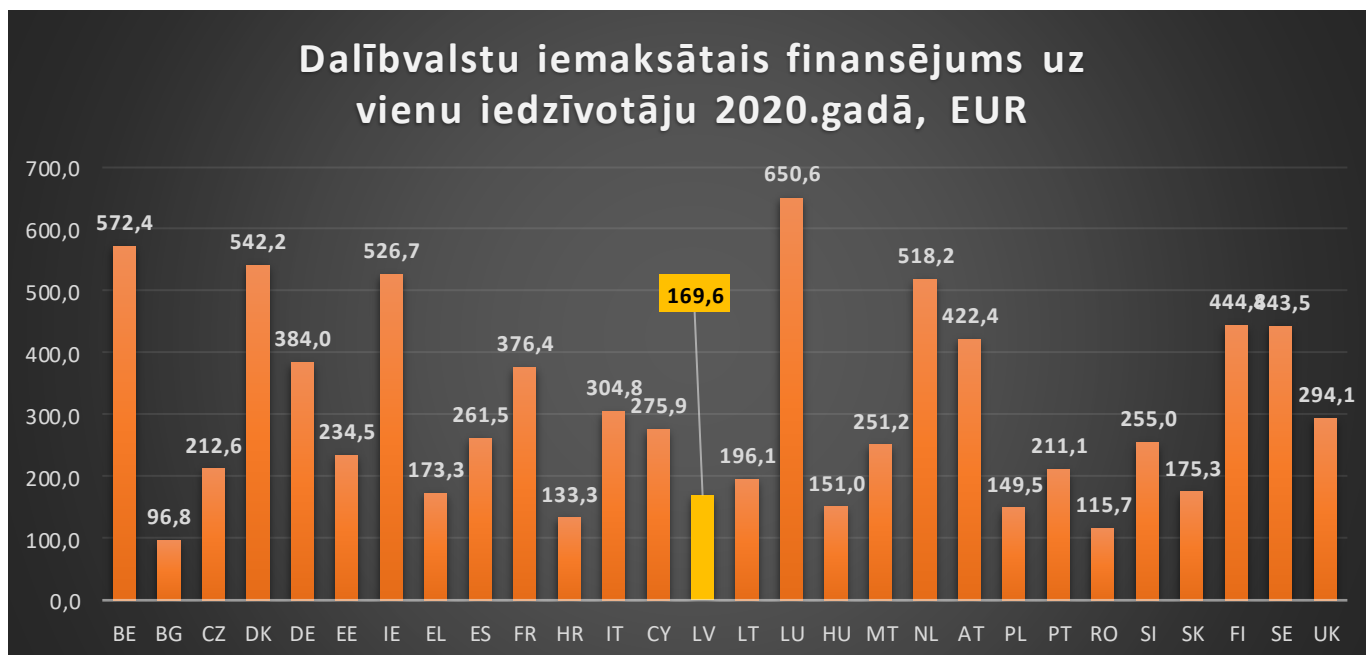
³ BE-Belģija; BG-Bulgārija; CZ-Čehijas Republika; DK-Dānija; DE-Vācija; EE-Igaunija; IE-Īrija; EL-Grieķija; ES-Spānija; FR-Francija; HR-Horvātija; IT-Itālija; CY-Kipra; LV-Latvija; LT-Lietuva; LU-Luksemburga; HU-Ungārija; MT-Malta; NL-Nīderlande; AT-Austrija; PL-Polija; PT-Portugāle; RO-Rumānija; SI-Slovēnija; SK-Slovākija; FI-Somija; SE-Zviedrija; UK-Apvienotā Karaliste (statuss pielīdzināms ES dalībvalsts statusam)

2. diagramma: ES dalībvalstu iemaksātais finansējums ES budžetā pret katras dalībvalsts IKP 2020. gadā, %

Salīdzinot dalībvalstu veikto iemaksu apjomu uz vienu iedzīvotāju, nepārprotami, lielākie ieguldījumi nāk no tām valstīm, kuru iemaksātās summas ir lielākas, bet vienlaikus tās nav iedzīvotāju skaita ziņā lielākās valstis (skatīt 3. diagrammā). Vērtējot iedzīvotāju skaitu uz 2020. gada 1. janvāri un gada laikā veiktās iemaksas ES vispārējā budžetā, lielākās iemaksu summas attiecināmas uz Luksemburgu, Beļģiju, Dāniju, Īriju, Nīderlandi u.c. valstīm. Latvijā iedzīvotāju skaits 2020. gada sākumā bija 1 907 675 (cilv.), tā rezultātā iemaksātā pašu resursu summa uz vienu iedzīvotāju veido vien 169,6 EUR.

3. diagramma: ES dalībvalstu iemaksātais finansējums ES budžetā uz vienu iedzīvotāju 2020. gadā, EUR

Eiropas Savienības vispārējā budžeta izdevumi

ES vispārējā budžeta faktiskie izdevumi nozīmē to, ka finansējuma izmaksas dalībvalstīm var attiekties gan uz tekošo plānošanas periodu, gan iepriekšējiem (piemēram, noslēguma maksājumu izmaksa u.c.). Tajā pašā laikā, ikgadējo budžeta izdevumu apjomam jārespektē spēkā esošā DFS, tās kopējie izdevumu limīti un programmu finansējuma kopapjomi. Ievērojot spēkā esošo DFS, izdevumi nodrošina atbilstošo politisko

prioritāšu finansēšanu, aptverot visas ES darbības jomas. Arī 2020. gads nav izņēmums un finansējums tajā tika paredzēts konkurētspējas un nodarbinātības programmām, ekonomiskās, teritoriālās un sociālās kohēzijas veicināšanai un atbilstošiem pasākumiem, kā arī vides saglabāšanai un lauksaimniecības politikas īstenošanai, iekšējās un ārējās drošības pasākumiem, patvēruma politikas projektiem, Eiropas ārpolitikas realizācijai un ES iestāžu administratīvo funkciju vajadzībām.

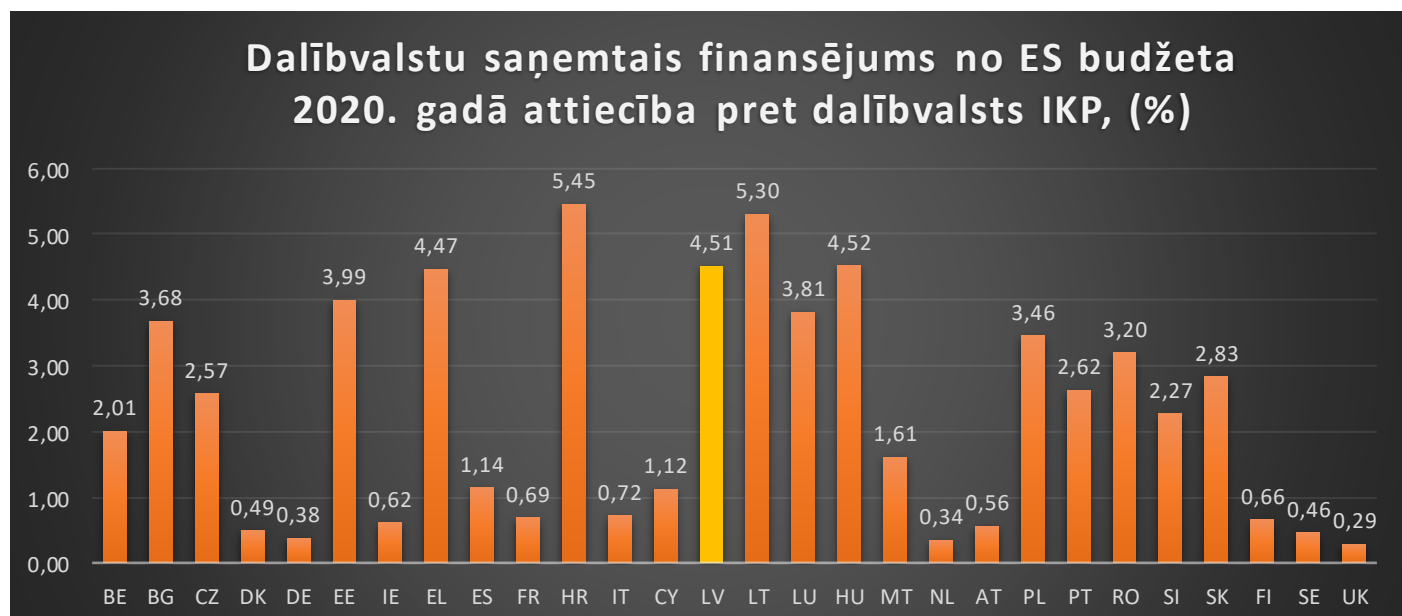
Proporcionāli lielākā daļa izdevumu veidojas tradicionālo politiku jeb dalītās pārvaldības programmu ietvaros (t.i. Kohēzijas politika un Kopējā lauksaimniecības politika), ņemot vērā, ka šo politiku īpatsvars ir lielāks arī DFS septiņu gadu finanšu ietvarā. Eiropas Komisijas tieši un netieši pārvaldītajās programmās finansējums DFS ir proporcionāli mazāks, līdz ar to arī veido mazāku īpatsvaru ikgadējā budžetā. Kopumā ikgadējos budžetos izdevumu apjoms atkarīgs no programmu ieviešanas tempa jeb projektu ieviešanu vajadzībām. Zemāk, 1.tabulā atspoguļots dalībvalstīm izmaksātais finansējums pa izdevumu kategorijām, norādot kategorijas īpatsvaru kopējā 2020.gada izdevumu apjomā.

1.tabula: 2020. gada dalībvalstīm izmaksātais finansējums pa izdevumu kategorijām un kategoriju īpatsvars ES kopbudžetā

Kategorijas nosaukums	Izmaksātais DV 2020. gadā (milj. EUR)	Procentuālā daļa no kopbudžeta 2020. gadam (%)
1a. Konkurētspēja izaugsmei un nodarbinātībai	18 604,4	12,63%
1b. Ekonomiskā, teritoriālā un sociālā kohēzija	55 468,4	37,66%
2. Ilgtspējīga izaugsme: Dabas resursi	58 754,4	39,90%
3. Drošība un pilsonība	4 888,6	3,32%
4. Globālā Eiropa	3,2	0,002%
5. Administrācija	8 445,1	5,73%
Izmaksāts DV no īpašajiem ārpusbudžeta instrumentiem	1 106,2	0,75%
Kopā	142 270,4	100%

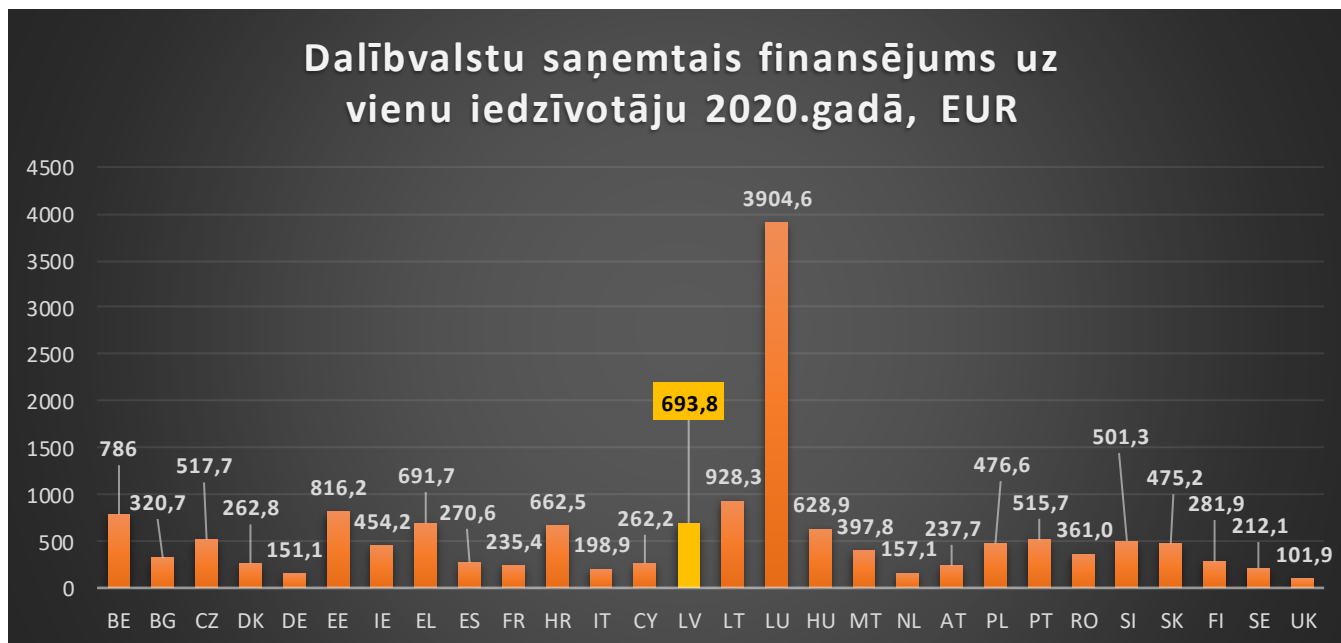
Latvijas saņemtā finansējums no ES vispārējā budžeta 2020.gadā kopsummā veidoja **1 323,5 milj. EUR** jeb vien 0,9% no visiem ES vispārējā budžeta izdevumiem (147 270,4 milj. EUR), kuri izmaksāti dalībvalstīm. Vērtējot dalībvalstu pozīcijas vien pēc saņemtā finansējuma apjoma no ES vispārējā budžeta, Latvija ierindotos 24. vietā visu dalībvalstu sarakstā. Taču, salīdzinot dalībvalstu saņemtā finansējuma apjomu pret katras DV IKP, Latvija ierindojas 4. vietā starp visām 28 valstīm. Latvijai piešķirtie līdzekļi no ES vispārējā budžeta veido 4,51% no Latvijas 2020. gada IKP (skatīt 4. diagrammā).

4.diagramma: ES dalībvalstu saņemtā finansējums no ES budžeta 2020. gada pret katras dalībvalsts IKP, %

Izsakot dalībvalstīm izmaksātā finansējuma apjomu uz konkrētās valsts iedzīvotāju skaitu, 5. diagrammā redzams, ka izteikti augstāki rādītāji 2020. gadā atbilst tām valstīm, kurām ir nomināli lielāks saņemtā finansējuma apjoms uz vienu iedzīvotāju, t.i. Luksemburga, Igaunija un Beļģija. Arī Latvijas saņemtā finansējuma summa uz vienu iedzīvotāju pagājušajā gadā veido salīdzinoši lielu apjomu – 693,8 EUR. 28 ES dalībvalstu vidū šāds rādītājs nozīmē Latvijas atrašanos 5. pozīcijā.

5. diagramma: ES dalībvalstu saņemtā finansējums no ES budžeta 2020. gadā uz vienu iedzīvotāju, EUR

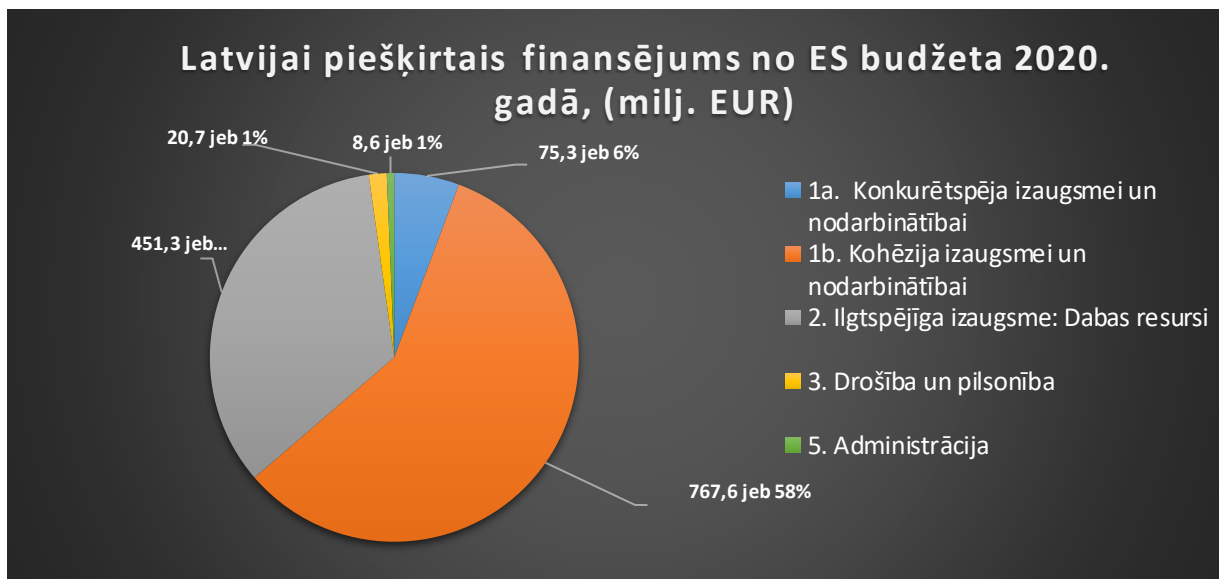
6. diagrammā norādīts no ES budžeta piešķirtais finansējums Latvijai, strukturējot to pa nozarēm. 2020. gadā no faktiski saņemtajiem līdzekļiem lielāko daļu summas veido finansējums 1. budžeta izdevumu kategorijas *Gudra un iekļaujoša izaugsme* b. apakškategorijā *Kohēzija izaugsmei un nodarbinātībai* – 767,6 milj. EUR jeb 58% no visa saņemtā finansējuma apjoma. Šīs kategorijas ietvaros finansējums tiek īstenots ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), Eiropas Sociālā fonda (ESF) un Kohēzijas fonda (KF) palīdzību. Salīdzinoši mazāks finansējuma apjoms atvēlēts šīs budžeta izdevumu kategorijas 1.a apakškategorijai *Konkurētspēja izaugsmei un nodarbinātībai*, kuras ietvaros zinātnes, pētniecības, transporta un enerģētikas, kā arī mazo un vidējo uzņēmumu atbalsta projektu realizācijai Latvijā 2020. finanšu gadā saņēmusi 75,3 milj. EUR (6% no visa saņemtā finansējuma apjoma). Šīs nozares ietvaros Latvija realizē projektus un piedalās tādās programmās kā *Apvārsnis2020*, Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments (CEF), Erasmus+ un instrumentā mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas veicināšanai (COSME).

Otru lielāko daļu no faktiski saņemtajiem līdzekļiem 2020. gadā veido finansējums 2. izdevumu kategorijā *Ilgspējīga izaugsme: dabas resursi* – 451,3 milj. EUR jeb 34% no visa saņemtā ES finansējuma apjoma. Šīs izdevumu kategorijas ietvaros Latvija, tāpat kā citas dalībvalstis, realizē Kopējo lauksaimniecības politiku un saņem finansējumu no Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda (ELGF), Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda (EJZF).

2020. gadā saņemts finansējums arī migrācijas politikas un iekšējās drošības, kultūras un civilās aizsardzības politiku ieviešanai 3. budžeta izdevumu kategorijā *Drošība un pilsonība*, īstenojot projektus un iesniedzot rēķinus apmaksai 20,7 milj. EUR apmērā (tas veido 1% no visa saņemtā finansējuma apjoma). Pavisam nelielā apmērā atsevišķām dalībvalstīm tiek atlīdzināti izdevumi 4. izdevumu kategorijā *Globālā Eiropa*. Ņemot vērā, ka lielākā daļa finansējuma no šīs kategorijas tiek novirzīta ES kopējiem projektiem ārpolitikā un drošības nozarē, valstis praktiski nerealizē individuālus projektus šīs kategorijas programmās. 2020. gadā Latvija nav saņēmusi atlīdzināmos izdevumus 4. izdevumu kategorijā un tie procentuāli neatspoguļojas saņemtajā finansējumā par iepriekšējo finanšu gadu.

Visbeidzot, Latvijas pārstāvju darbam ES administratīvo funkciju nodrošināšanā Latvijai attiecināmais finansējumu veido 8,6 milj. EUR (jeb aptuveni 1% no visa apjoma, kas saņemts attiecīgajā pārskata gadā).

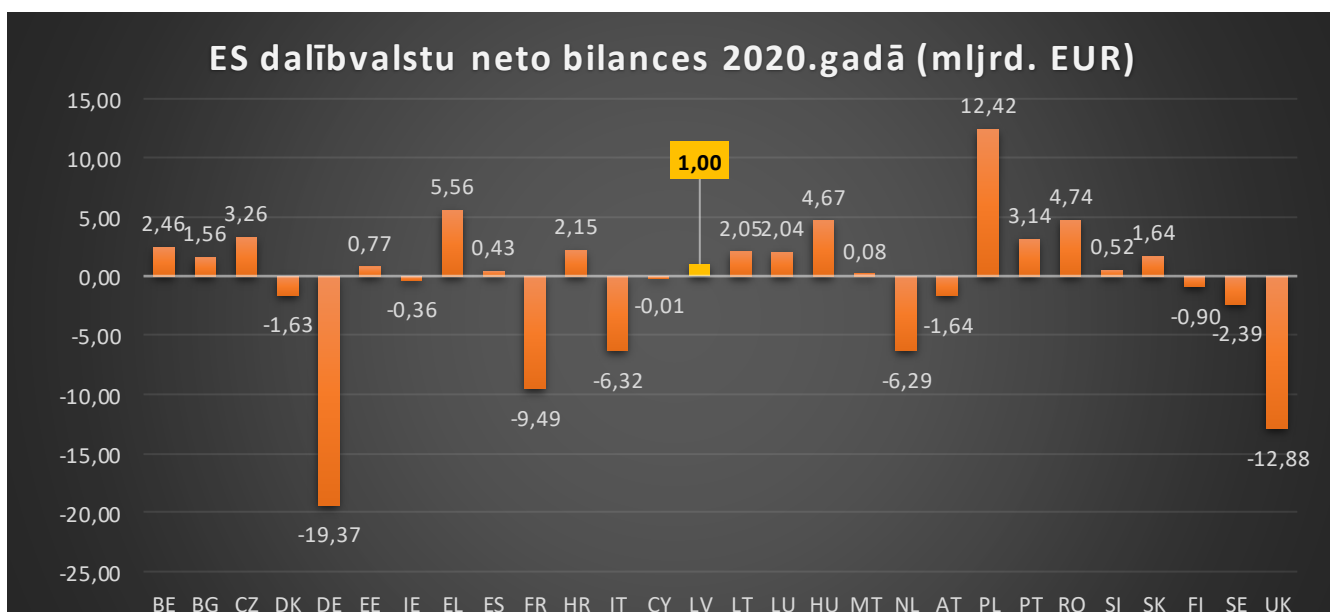
6.diagramma: Latvijai piešķirtais finansējums no ES budžeta pa izdevumu kategorijām, milj. EUR

Neto bilance

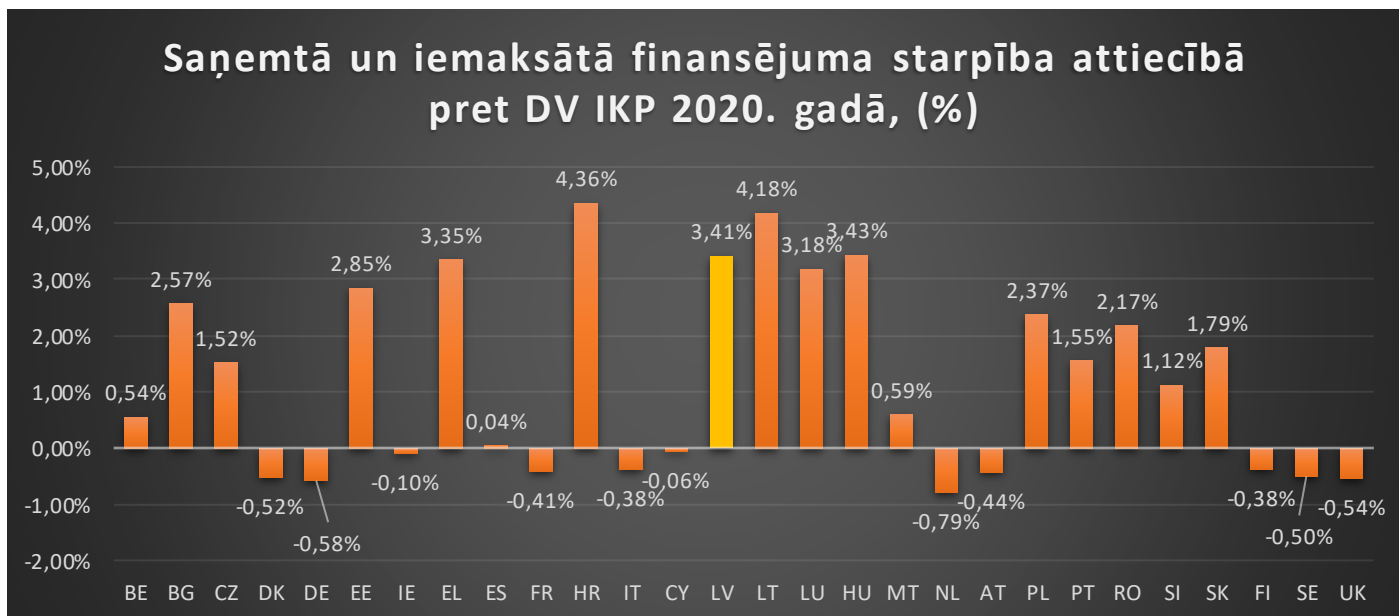
Tradicionāli, veicot salīdzinājumu starp dalībvalstu veiktajām iemaksām ES vispārējā budžetā un saņemto finansējumu no tā, iespējams noteikt valstu neto ieguvumus, kā arī provizoriski nodalīt tās valstis, kuras faktiski saņem vairāk nekā iemaksā budžetā un otrādi – iemaksā vairāk par saņemtajiem resursiem. Dalībvalstu bilances par 2020. finanšu gadu (skatīt 7. diagrammu) norāda uz to, ka pozīcijas praktiski nemainās un 2020.gadā ES budžetā tādas valstis kā Vācija, Francija, Apvienotā Karaliste, Itālija, Nīderlande, Zviedrija, Austrija, Dānija, Somija, kā arī Īrija iemaksāja lielāku summu nekā saņēma. Savukārt, tādu valstu kā Polija, Ungārija, Grieķija, Čehija, Rumānija u.c. no ES budžeta saņemtais finansējums pārsniedza iemaksas tajā. Latvijas neto bilance visus iepriekšējos gadus un jau kopš iestāšanās ES ir bijusi pozitīva. 2020. gadā tā veido aptuveni 1 mljrd. EUR, ņemot vērā, ka šajā gadā Latvija iemaksājusi ES vispārējā budžetā 323,5 milj. EUR, savukārt dažādu programmu ietvaros gada laikā saņēmusi 1 323,5 milj. EUR.

7.diagramma: 2020. gada ES dalībvalstu neto bilances, mljrd. EUR

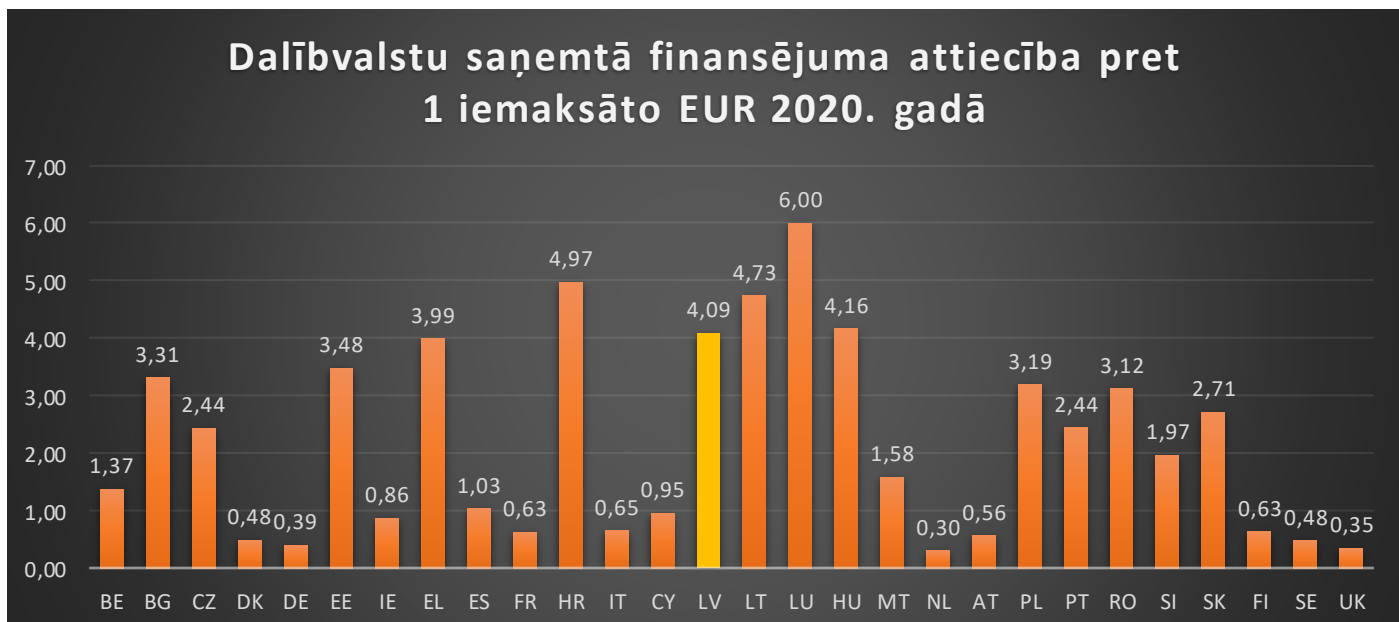
Savukārt, izsakot un salīdzinot dalībvalstu iemaksātā un saņemtā finansējuma starpību ar valstu IKP, redzams objektīvāks vērtējums un reālie dalībvalstu ieguvumi no ES vispārējā budžeta procentuālā izteiksmē (skatīt 8. diagrammu). Valstu iedalījumu (neto maksātājvalstis un neto saņēmējvalstis) šāds datu atspoguļojums būtiski nemaina, tomēr attiecībā pret nominālo situāciju iepriekšējā diagrammā, redzams, ka, izsakot neto bilanci pret katras dalībvalsts labklājības līmeni, lielākajām dalībvalstīm negatīvās bilances neveido pat 1% no to IKP. Savukārt, saņēmējvalstu pozitīvā bilance un rādītāji norāda uz vērā ņemamu ieguldījumu IKP veidošanā.

8. diagramma: ES dalībvalstu bilances salīdzinājumā ar dalībvalstu IKP 2020. gadā, %

Zemāk, 9. diagrammā, dalībvalstu bilances ir izteiktas *euro* valūtas izteiksmē. Latvija 2020. gadā par katru ES budžetā iemaksāto EUR no tā atpakaļ ir saņēmusi virs 4 EUR. Diagrammā redzams, ka, salīdzinot iemaksas un saņemto finansējumu, lielākās neto maksātājvalstis par vienu iemaksāto EUR pretī saņem daļu no tā, jeb 0,3 līdz 0,9 EUR centus. Savukārt, neto saņēmējvalstu iemaksāto un saņemto EUR attiecība svārstās aptuveni no 1,37 līdz 6 EUR par katru iemaksāto valūtas vienību.

9. diagramma: ES dalībvalstu saņemtā finansējuma apjoms uz 1 iemaksāto EUR

Ņemot vērā ES daudzgadu budžeta 2014. – 2020.gadu cikla noslēgšanos ir iespējams novērtēt arī vidējos rādītājus visā šajā periodā.

2.tabula Kopsavilkums par periodu no 2014. – 2020.gadam

Latvija	DV saņemtais finansējums no ES (milj.eiro)**	DV saņemtais finansējums attiecībā pret DV IKP (%)	Vieta starp DV pēc saņemtā finansējuma attiecībā pret DV IKP	DV % saņemtais finansējums no ES budžeta	Vieta starp DV pēc % saņemtā finansējuma no ES budžeta	DV iemaksas ES budžetā (milj.eiro)**	DV iemaksu ES budžetā attiecība pret DV IKP (%)	Vieta starp DV pēc veiktajām iemaksām ES budžetā attiecībā pret DV IKP	DV % iemaksas ES budžetā	Vieta starp DV pēc % veiktām iemaksām ES budžetā	Saņemtais uz 1 iemaksāto eiro	saņemtā un iemaksātā finansējuma starpība pret IKP %
2014	1062,2	4,50	4	0,83	23	270,0	1,14	3	0,20	24	3,93	3,36%
2015	981,6	4,03	6	0,75	22	235,6	0,97	12	0,18	25	4,17	3,06%
2016	734,1	2,95	9	0,62	24	252,8	1,01	3	0,19	25	2,90	1,93%
2017	736,7	2,74	6	0,66	23	218,7	0,81	9	0,19	25	3,37	1,93%
2018	1211,8	4,10	3	0,93	23	276,7	0,94	17	0,19	25	4,38	3,17%
2019	1374,5	4,51	1	1,02	24	287,3	0,94	10	0,20	25	4,78	3,57%
2020	1323,5	4,51	4	0,90	24	323,5	1,10	10	0,20	25	4,09	3,41%
	7424,5	4	5	0,82	23	1864,71	1,0	9,14	0,19	25	4	2,9%

Visā 2014. – 2020.gadu periodā Latvija pret ES budžetā iemaksāto 1 eiro saņēma pretī vidēji 4 eiro un “tīrais” ieguvums veidoja vidēji 3% no Latvijas IKP. Ja no ES budžeta saņemtais finansējums tiek analizēts atsevišķi, tad tā apjoms veido vidēji ap 4% no IKP, savukārt, iemaksas ES budžetā veidoja ap 1% no Latvijas IKP.